

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Желанової Вікторії В'ячеславівни про дисертацію
Шпетного Олександра Ігоровича «Художньо-проектна компетентність
фахівців з графічного дизайну: особливості формування у закладах вищої
освіти в процесі фахової підготовки», подану до захисту
в спеціалізовану вчену раду в Державному закладі «Луганський
національний університет імені Тараса Шевченка», на здобуття наукового
ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта /Педагогіка за
спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність дисертації Шпетного О. І. зумовлена об'єктивними вимірами сучасного суспільства, пов'язаними з його інформаційною насиченістю, швидкоплинністю подій, трансгресивністю, що детермінують посилення ролі візуальної комунікації в усіх життєвих сферах. Такий формат розвитку суспільства детермінує гостру необхідність й доцільність переосмислення підходів до створення візуального контенту й відповідно трансформації змісту й інструментів професійної підготовки фахівців з графічного дизайну на засаді використання генеративних моделей, автоматизованих систем дизайну та інтелектуальних засобів візуалізації. Зазначена стратегія фахової підготовки фахівців з графічного дизайну зорієнтована на формування їх критичного осмислення результатів AI, здатності до творчої інтерпретації та інтеграції технологічних інновацій, що акумулюються в художньо-проектній діяльності, яка синтезує естетичну виразність і функціональність і є засобом відтворення певних ідей, емоцій, смислів. Отже, оновлення індустрії дизайну стимулює сучасні заклади вищої освіти відповідного спрямування оновлювати фахову підготовку у напрямі розроблення адаптивних, інноваційно спрямованих програм, що сприяють розвитку креативного мислення, художньої чутливості майбутніх дизайнерів, їх здатності до оперативного реагування на нові виклики світового ринку у сфері графічного дизайну.

Варто також відзначити, що при досить широкій представленості в сучасному вітчизняному та зарубіжному науковому дискурсі проблематики дизайнерської освіти та проектного навчання, аспект формування художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну досліджується лише аспектно й потребує міждисциплінарного аналізу відповідно до феноменології педагогіки, культурології, психології, теорії мистецтва.

Отже є очевидним, що актуальність дисертації Шпетного О. І. знаходиться в контексті реалізації суспільних, науково-теоретичних й практичних потреб у обґрунтуванні, впровадженні та експериментальній верифікації педагогічних умов формування художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну у закладах вищої освіти в процесі фахової підготовки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава) у межах комплексної наукової теми: «Якість сучасної освіти: теорія,

моніторинг, технології» (державний реєстраційний номер 0117U002854), а також відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри дизайну і медіавиробництва ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» у межах комплексної наукової теми: «Культурологічні та педагогічні проблеми підготовки майбутніх дизайнерів» (державний реєстраційний номер №0117U005555). Тема дисертації затверджена вченою радою ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (протокол № 6 від 23.12.22 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (285 найменувань, з них 43 – іноземною мовою). Робота містить 16 додатків, 29 таблиць та 16 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 370 сторінок, з них основного тексту – 223 сторінки.

У вступі обґрунтовано актуальність, доцільність та необхідність розв'язання проблеми дослідження; коректно визначено науковий інструментарій роботи; представлено формат впровадження результатів дисертації.

У першому розділі дисертації – «Теоретичні засади формування художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну у закладах вищої освіти в процесі фахової підготовки» у засіб дефініційного аналізу феноменів «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність дизайнера», «художньо-проектна компетентність» обґрунтовано базове поняття дослідження «художньо-проектна компетентність» – як інтегративна професійна якість майбутнього фахівця з графічного дизайну, що поєднує систему художніх, проектних, технологічних, комунікативних та аналітичних умінь, які забезпечують здатність створювати естетично та функціонально обґрунтовані проектні рішення.

На схвальну оцінку заслуговує представлений в цьому розділі порівняльний аналіз дисертаційних робіт, у яких репрезентовано варіатив наукових підходів, структурних моделей та педагогічних умов формування художньо-проектної компетентності. Цей дослідницький крок дисертанта уможливив визначення пріоритетних проблеми дизайнерської освіти й обґрунтування умовиводу, що дизайн-освіта в сучасному педагогічному контексті перебуває на етапі концептуального переосмислення та структурного становлення у напрямі актуалізації потреби у створенні цілісної педагогічної моделі дизайн-освіти, зорієнтованої на розвиток проектної культури, критичного мислення, міждисциплінарної інтеграції та емоційно-культурного становлення майбутніх фахівців.

У першому розділі дисертації автор також окреслює поняттєве поле проектної проблематики, виокремлює атрибутивні характеристики проектної діяльності, аналізує освітні моделі підготовки дизайнерів, що уможлиблює обґрунтування структури художньо-проектної компетентності, що містить когнітивно-змістовий; практично-діяльнісний; креативно-творчий; рефлексивно-аналітичний; комунікативно-презентаційний компоненти.

Логічним підсумком першого розділу дисертації стало обґрунтування й розробка педагогічних умов формування художньо-проектної компетентності

фахівців з графічного дизайну у закладах вищої освіти в процесі їх фахової підготовки, що потребує комплексного поєднання мистецьких, технологічних, комунікативних, естетичних і проектних компетентностей.

У другому розділі дисертаційної роботи – «Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну у закладах вищої освіти в процесі їх фахової підготовки» цілісно розкрито логіку експериментальної складової дисертації.

Презентація критеріального апарату дослідження, що представлений відповідно до структури художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну когнітивно-знанневим, операційно-технологічним, креативно-образним, аналітико-рефлексивним, комунікативно-презентаційним критеріями та з'ясування сфер професійної реалізації художньо-проектної компетентності майбутніх дизайнерів дозволили дисертанту визначити рівні (високий, середній, низький) сформованості художньо-проектної компетентності.

Суттєвий фрагмент другого розділу присвячено висвітленню діагностичного інструментарію дослідження та процедури його використання. Подані автором результати кількісного та якісного аналізу на етапі констатувального й контрольного експерименту довели зростання певних компонентів художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну, що уможливило констатацію ефективності розроблених і впроваджених автором педагогічних умов формування художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну у закладах вищої освіти в процесі їх фахової підготовки.

Достовірність та новизна отриманих результатів. Найбільш суттєвими результатами, що характеризують наукову новизну поданої дисертаційної роботи, є такі: *уперше* обґрунтовано, впроваджено й експериментально верифіковано ефективність педагогічних умов формування художньо-проектної компетентності майбутніх фахівців з графічного дизайну в закладах вищої освіти в процесі фахової підготовки, якими є: 1) спрямування на інтеграцію змістових компонентів фахової підготовки фахівців з графічного дизайну – художньо-естетичного, проектно-технологічного, інформаційно-цифрового та гуманітарно-соціокультурного – у межах міждисциплінарного модуля; 2) поетапне впровадження проектної діяльності як домінантної форми організації навчання майбутніх дизайнерів-графіків; 3) створення творчо орієнтованого освітнього середовища, що забезпечує умови для експериментування, генерації нових ідей і візуального самовираження графічних дизайнерів через залучення до проектної, виставкової та конкурсної діяльності; окреслено змістове наповнення, структурну організацію та особливості формування художньо-проектної компетентності в системі фахової підготовки фахівців з графічного дизайну; виокремлено та обґрунтовано критерії, показники, рівні сформованості художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну; *удосконалено* зміст, форми, методи та технології формування художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну в закладах вищої освіти в процесі фахової підготовки; *подальшого розвитку набули* положення про теоретичні засади професійної підготовки фахівців з графічного дизайну та формування їхньої художньо-проектної компетентності; трактування базових понять дослідження; визначення

критеріїв, показників та рівнів сформованості художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну в закладах вищої освіти в процесі фахової підготовки; методичні засади розвитку професійно-творчих умінь, що сприяють поглибленню проектного мислення, колористичної культури та візуально-композиційних навичок графічних дизайнерів.

Повнота викладу в наукових публікаціях, відсутність порушення академічної доброчесності.

Основні результати дослідження відображено у 17 публікаціях автора, зокрема: 6 статтях у провідних наукових фахових виданнях України (одна у співавторстві); 10 наукових працях апробаційного характеру; 1 навчально-методичному посібнику.

Дисертаційна робота Шпетного О. І. перевірена на унікальність тексту за допомогою автоматизованої системи «Strike Plagiarism» (довідка ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» від 05 квітня 2026 р.; ID перевірки: 333740742). Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження представлено в доповідях на науково-методичних і науково-практичних заходах різного рівня, зокрема на міжнародних конференціях: «Наука та освіта в умовах викликів сьогодення» (Чернігів, 2026); «Актуальні проблеми та перспективи розвитку науки і освіти» (Полтава, 2025) «Академічна й університетська наука: результати та перспективи» (Полтава, 2025); «Наука в епоху соціокультурних змін: реалії, перспективи та цифрові трансформації» (Дніпро, 2024); «Наука і молодь у XXI сторіччі» (Полтава, 2024); «Design, Visual Art & Creativity: Modern Trends and Technologies» (Запоріжжя, 2024); *всеукраїнських конференціях*: «Мистецтво в реаліях сучасної освіти» (Полтава, 2023); «Соціально-гуманітарні проблеми XXI століття: актуальність, багатополарність, перспективи розвитку» (Полтава, 2023); «Іноземні мови у професійній діяльності здобувачів вищої освіти» (Полтава, 2024; 2025).

Практичне значення дослідження полягає в тому, що в процес підготовки фахівців з графічного дизайну впроваджено: педагогічні умови формування художньо-проектної компетентності здобувачів спеціальності 022 «Дизайн» (за освітньою програмою «Графічний дизайн»); навчально-методичний посібник «Міждисциплінарний дизайн: від знань до практики» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти за ОП «Графічний дизайн», що містить міждисциплінарні модулі, які інтегрують знання з колористики, композиції, психології сприйняття, ергономіки, технологій і проектування; комплекс вправ і методичних прийомів, спрямованих на розвиток художньо-проектної компетентності, які можуть ефективно використовуватися у формальній підготовці в закладах вищої освіти, а також у процесі неформальної освіти та самоосвіти майбутніх дизайнерів; тренінгова програма «Від ідеї до проєкту: комплексне формування художньо-проектної компетентності», що містить суттєвий потенціал щодо розвитку проектного мислення, візуально-композиційних умінь і навичок командної роботи; навчально-методичне забезпечення проєктної сесії з клієнтами «Розробка концепцій для університетських лабораторій та локальних бізнесів», орієнтоване на отримання

студентами практичного досвіду професійної взаємодії та презентації дизайн-рішень; діагностичний інструментарій визначення рівня сформованості художньо-проектної компетентності, що містить авторські методики оцінювання, критерії, показники та засоби фіксації динаміки розвитку компетентності в умовах педагогічного експерименту. Матеріали дослідження можуть бути використані при оновленні змісту професійної підготовки дизайнерів, розробленні робочих навчальних програм, методичних рекомендацій, у процесі підвищення кваліфікації педагогів мистецького напрямку.

Упровадження результатів дослідження. Результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (довідка про впровадження № 1/48 від 20.01.2026 р., протокол № 7 від 16 січня 2026 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 08-688/3 від 31.10.2025 р., протокол № 3 від 23.10.2025 р.), ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (довідка про впровадження № 6162-2340 від 27.10.2025 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження № 1265/025.03-33 від 11.11.2025 р.).

Оцінка змісту та основних положень дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлено авторські ідеї та розробки, що уможливили розв'язання завдань дослідження. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, обґрунтовані, розроблені й сформульовані дисертантом особисто. Подані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані з метою підкріплення ідей здобувача. Більш суттєві результати дослідження викладені у висновках відповідно до завдань дисертації. Загалом текст дисертації відповідає чинним вимогам щодо його оформлення.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Шпетного О. І., вважаємо за необхідне виокремити деякі дискусійні положення та висловити певні зауваження:

1. На нашу думку, у дефініції базового поняття дослідження, структури художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну та відповідно критеріальному апараті дослідження, дисертанту варто було б звернути увагу на мотиваційно-ціннісні аспекти досліджуваного феномену.

2. Вагаємо, що в роботі бажано було б більш детально розкрити логіку створення творчо зорієнтованого освітнього середовища сучасного університету.

3. На наш погляд, дисертанту варто було проаналізувати і визначити потенціал освітніх компонентів для здобувачів спеціальності 022 «Дизайн» (за освітньою програмою «Графічний дизайн») у контексті формування художньо-проектної компетентності фахівців з графічного дизайну.

4. Запропоновані здобувачем критерії та показники оцінювання сформованості художньо-проектної компетентності (наприклад, композиційна цілісність, колористичне вирішення) є дещо узагальненими. Доцільно було б конкретизувати їх специфічними для графічного дизайну якісними

дескрипторами, а саме: шрифтовою культурою (типографікою), архітектонікою макета та адаптивністю проектних рішень.

5. У дисертації ґрунтовно проаналізовано розвиток академічних художніх навичок майбутніх фахівців. Водночас викликає інтерес питання про те, як саме автор пропонує вирішувати проблему балансу між традиційними «ручними» художніми техніками (ескізування, рисунок) та суто цифровим проектуванням на різних етапах навчання.

Отже, висловлені зауваження засвідчують перспективи та відкритість досліджуваної проблеми і не зменшують позитивної оцінки дисертаційної роботи Шпетного Олександра Ігоровича.

Загальний висновок. Дисертаційна робота «Художньо-проектна компетентність фахівців з графічного дизайну: особливості формування у закладах вищої освіти в процесі фахової підготовки» є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає чинним вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно Наказу МОН України від 31.05.2019 р. №759) і Постанові Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р.), а її автор Шпетний Олександр Ігорович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Вікторія ЖЕЛАНОВА

